

VI

»Kako je tu, sprašuješ.
 Povem ti: Ura
 de Góngore še teče,
 Lorca še pesni
 in včasih vidim
 – Memona sedeti
 v senci starih oljk.«

VII

»Luna je rdeča češnja.
 – Utrgaj mi jo!«
 Cigani spe v barakah,
 psi v kožuhih,
 deklica kliče:
 »Pridi! Zapleši z menoj
 – seguidillo...«

Janez
 Švajncer

Rdeča jopica

Ogledal se je po prostorni avli, ne vedoč, kaj naj bi bilo za velikimi, steklenimi vrati desno od njega, in ko se je nekoliko obrnil, mu je pogled zajel še več vrat in vhodov.

Pritegnile so ga oživiljene električne svetilke, ki so dajale občutek skrivnosti, pogreznjenosti v podzemlje; niti malo ni bilo podobno dnevni svetlobi, temu traku, ki se je raztezal za nekakšno zaveso temine in ga je dosegel šele tedaj, ko je

pobral potovalko in se napotil navkreber.

Postal je za nekaj hipov in se obotavljal, ali mu bo kovinski obesek, ki ga je varoval z zaprto dlanjo, omogočil stopiti v poslopje – povzdignjeno na hribu je raslo navzgor v spoštljivost.

Z očmi je poblisnil po številnih balkonih in oknih, a od tega mu je ostalo bore malo v zavesti, še zmerom je bilo srečanje z novim popolno pričakovanje nečesa, kar je skrito za neznanimi skladi betona in marmorja.

Pomaknil se je po gladki cementni prevleki med oleandre, ki so se košatili v zabojih, da si je moral utreti pot med njimi. Sklonil se je in odrinil vršičke, ki so mu pretili ošvrke po obrazu. Sovražno niso bili naperjeni proti njemu in niso mu pustili sledov; prosto roko je poslal po bradi, nosu, čelu; oči je zaprl, boječ se prask in predan odrešilni misli, da previdnost nikoli ne škoduje.

Ko se je prekopal skozi zelenje, zbujujoče občutek bližine morja in vročega podnebja, je hipoma obstal, ker se ni bil dovolj prepričal, da je bila tam speljana asfaltna cesta, ki ni sodila k vsej tej urejenosti, prometnega znaka pa tudi ni bilo nikjer, da bi ustavil avtomobiliste in njemu, pešču, zagotovil varnost. Ta občutek previdnosti je kmalu ponehal, prešel je vmesno pot in dospel do stopnic, ki so peljale položno gor na teraso med kvadratne in pravokotno polirane gradbene vložke.

S hrptom se je obračal proti morju in ko se je zazrl čez ramo, ga je pritegnila bližina, valujoče raztegnjena med obalnimi hišami in odmikajoča se tja do obzorja, kjer si je pripela motno kovinsko nebo za sopotnika.

Kakor si je zaželel, da bi mu telo zdrsnilo v veliko banjo, tako je nehal misliti na morje. Potovalka mu je zajedljivo daljšala roko iz ramenskega sklepa; četudi platnine ni pretirano napolnil, ga je teža v njej mučila; dolga pot in vožnja z avtobusom sta se mu skočno naselili v noge in pregibali ude, da se je majal in si nakapljajal utrujenosti v vse dele života.

Podplati na čevljih so se mu ušibili. Sedel sem sključen in pozibaval sem se med vožnjo, na ovinkih sploh, da sem obdržal ravnotežje, si je pravil in nestrpno čakal na trenutek, ko bo čevlje potegnil z nog in pomigal s prsti, da bo vanje znovič pritekla prožnost.

Zakaj toliko stekla na vhodnih vratih? Na splošno ni maral tega. Nič kolikokrat se mu je primerilo, da je butnil v take vhode na velikih novih poslopih, kamor je prišel po opravkih.

Minili so časi dobrih kovinskih kljuk, ki so mu od daleč kazale leskete in ga nemo klicale: Tu sem, ne boš me zgrešil!

Nekako zapozneno je opazil krogec, napravljen za prijem s prsti – cele roke ni mogel uporabiti – vse je bilo drobceno in se je izogibalo dosegu njegovih oči, o katerih ni potožil, da so mu odrekle poslušnost glede vidljivosti.

Korak mu je obstal na mehki preprogi. Lagodno jo je ogledoval in si prilastil toliko časa, da se je prestavil v namišljeni prostor, kjer so ji dali sedanjo dolžino-širino, in kljub naprežanju ni opazil, da bi bili kje šivi, ki vežejo en del z drugim. Industrializacija in tehnika.

Iskal je vratarja, receptorja, pač koga, da bi ga bil povprašal, ali je prispel na cilj; mar so tukaj na višji stopnji in zaupajo vsakemu obiskovalcu kar na slepo. Švedski način: vsaka stvar ima samo enega in edinega lastnika, pravega, nepoklicani se ne dotakne tuje lastnine.

Ko se je oziral še vedno v rahli negotovosti v spodnjem polkrogu in so

mu pogled pritegnile spiralaste stopnice s presledki v nadstropjih, ni več strpel na mestu. Postavil se je v sredino, na točko, od koder mu je bila odprta praznina – domislek sodobnih arhitektov – in postalo mu je žal za ta neizrabljeni prostor, ki ni služil ničemur drugemu kot povečanosti poslopja, vendar se s tem ni več ubadal, odložiti je hotel potovalko, zato je stopil k izpostavljeni steni in pritisnil na gumb.

Vedel se je, kakor da se prvič srečuje z dvigalom; v mnogih krajih je pritisnil na mnoge gume; tale pred njima je bil drugačen, ne popolnoma svetel ne popolnoma temen, mešanica barve, ki ni izzivalna in je preračunana na neupadljivost, da ne zaide v roke nepravemu obiskovalcu.

Precej časa je poteklo do osvetlitve čmrljev in polovičnih deteljic v nadtelesni višini; potem je nastala odprtina, ki je ponazorila vrata, drseča vsaksebi na tirnicah z urezom in zbujajoča občutek prijaznosti.

Hvala se mu je zapeljala v misli.

Izprožil je nogo in jo neodločno spustil na tla, pogrnjena z umetno tkanino, kakor da je preskušal njihovo trdnost, čeprav ni bilo nevarnosti za nesrečo, saj je dvigalo prispelo od zgoraj navzdol na končno postajo v pritličje.

V ogledalu na nasprotni steni se mu je predstavil podobnež – naglo je pognal kvišku – začudil se mu je, kar so potrdile stisnjene ustnice in nekaj iščoče oči so z bliskom pokrile hladnost, usta so se uklonila nasmehu.

Presenečenje doživim nad samim sabo, se je slišal. Dvigala ni slišal. Ko se ne bi bile osvetljevale številke nad njim, bi se bil brez pomisleka odločil za stavo, da se nikamor ne pelje, tako pa je sodeloval z ugibanjem, kdaj se bo zasvetila naslednja številka, in je kar lepo uspeval.

Po tleh pogrnjena preproga mu je udušila korake od dvigala do sobe in še bolj zaznavno poudarila tihoto, ki je vladala povsod naokoli. Nikjer za številnimi vrati ni vzniknil nihče.

Ko je pomaknil ključ v ključavnico, je njegovo škrtanje poslalo v hodnik znamenje živosti. Tukaj si s ključem ni mogel pomagati, kar je kmalu spoznal, čeprav je obenem tudi postal negotov in pogledoval številko na kovinskem obesku in ono nad vrati pa ju primerjal, ali ni morebiti pri napačnem vhodu.

Ko se mu je kljuka pod roko udala, si je priznal, da se taka nerodnost lahko pripeti tudi izkušenemu svetovnemu potniku. Zato ni imel razloga, da bi zardeval, ker je že stal znotraj vrat pred naslednjimi, ki so bila njegova, odklenil jih je in stopil v prostor, iz katerega je pregnal temačnost tako, da je pritisnil na stensko stikalo, ki je takoj priklicalo svetlobo in mu predstavilo nov prostor.

Precej si je dal opraviti z namestitvijo osebnih pripomočkov, pravzaprav s potovalko. Naloženo vsebino je jemal ven počasi in jo preudarno polagal predse na mizo, podobno pisarniški, le da je bila ožja, stisnjena v bokih. Električno svetilko na plošči je pomaknil v stran, da je dobil več prostora za knjigo Clochmerlle, ki jo je sklenil prebrati ponoči, in za električni brivnik, ki ga je pa bil pozabil doma in je to šele ta hip spoznal, kar ga je vznemirilo, da se je spustil na usnjen stolec brez naslonka.

Sedel je tako, da je s kolena oklepal potovalko na tleh; obe roki je naglo potisnil noter in živčno brkljal med perilom, kakor da bo iz njega izluščil pogrešani brivnik, kar je bilo brez pomena. Jezil se je nase in si pravil, da ga je ves čas med potovanjem obletavala misel, da je nekaj pozabil, kar ni bilo nič posebnega in ne izjemnega, nabral si je bil že dovolj izkušenj, ki niso rodile zelenih plodov.

Potresel je z glavo in se sprijaznil z nastalim položajem.

Hlastno si je prižgal cigareto in prenesel pepelnik s posteljne omarice na mizo, ki jo je bil medtem izdatno napolnil in njena obloženost je spominjala na sledove fizično in psihično neurejenega človeka. Toliko zbranosti je vendarle premogel, da se ni maral več ukvarjati s pozabljenim brivnikom – oči so mu šle po stenah, ki so bile prevlečene s tapetami rahlo modrega nadiha – to mu je godilo, da je brž spustil čevlje na tla, pustil izložene reči na mizi in stopil v prednjo sobo. Tam je hipoma obstal in se zagledal v vrata, kakor da jih je bil pozabil zapreti za sabo, kar pa je bilo varljivo slepilo, in že ga je obsedla misel, da se mu je bilo nekaj zarilo v podzavest.

Tisto nekaj se je spremenilo v rdečo jopico, ki jo je bil poprej ob prihodu prezrl, toliko so jo pa le zajela njegova očesna zrkla na enem izmed klinov obešalnika, da se mu je rdečilo razlilo po možganih.

Zamikalo ga je, da bi bil stopil ven na hodnik; še se je obotavljal in se zelo počasi pomikal na prstih ter enako previdno prijel za kljuko; dalj časa ni vzdrlžal, nenadoma se je odločil, previdno odprl vrata in pomaknil glavo v smeri obešalnika, ki je bil zraven vhoda v njegovo sobo.

Umaknil je glavo potešen, kajti privid se mu je spremenil v stvarnost: rdeča jopica je zares visela na obešalniku.

Ponovil je pomik glave skozi vrata in jih zaprl, prepričan, da si je potešil radovednost in tudi nabral zagotovilo, da se ni bil uštel.

Srečanje z rdečo jopico ga je vsega oklenilo v precep, iz katerega ni več mogel pobegniti; polasčala se ga je tesnoba, ki je mejila vedno bolj na mešane občutke zbežanosti in negotovosti. Še ko si je opral roke v kopalnici in je pustil vodo enakomerno teči po prstih in dlaneh, je srhasto trzal z glavo proti vratom, za katerimi je bilo tisto, kar je vplivalo na njegovo počutje in ga nihalo, da je začutil potrebo po gibanju in obenem tudi po največji tihoti.

Prisluhnil je navznoter.

Utripanje žil je zadobilo nepričakovane razsežnosti, da je odšel od ogledala na steni, ker ni maral sebe pred sabo in svojih zmedenih pogledov, ki so begali v prazno, da se mu je podoba v ogledalu prikazovala spotegnjena in odtujena.

Pozabil je bil na vsebino, ki jo je izložil iz potovalke na mizo, in stal nemočno, ne da bi se bil takoj odločil in razvrstil predmete na najbližji doseg roke, kakor je pač na potovanjih najbolj prikladno.

Mučil se je in dihal z zadržki, četudi nihče ni vplival nanj, da bi se bil moral vesti uglajeno, kakor je družbi primerno. Slabo počutje, si je pravil, ko bi se bil lahko sprostil in ulegel bodisi na kavč ali posteljo, ki sta čakala

pripravljena, da ga sprejmeta, prvi pognjen z vrisanimi rožastimi vzorci, druga z nadomestnim preganjenim kocem na vznožju. Obšel je oboje in razmaknil široko zaveso, ki je zastirala vrata na balkon; odprl jih je narahlo, boječ se tega ječanja, ki je pognalo iz navzdol potisnjene kljuke, in še žaluzijsko krilo za njimi je zahreščalo, kakor da mu je prijem z roko vrnilo odmev življenjskosti.

Ni vzdržal na mestu.

Vihar, prihajajoč od spodaj s ceste sem k njemu v višino, ga je pognal nazaj v sobo; naprezal se je, ko da se utaplja, in z obema rokama pritegnil žaluzijsko krilo v prejšnji položaj kritja, zaprl vrata in združil zaveso pred njimi pa se vrnil noter v kopalnico.

Pretiravaš in obnašaš se otročje, celo paničar si, se je slišal. V tej neuravnovešenosti je videl izhod le v svetlobi, zato je pritiskal na stikala in obudil električne žarnice v vseh prostorih, ki so bili samo njegovi in si nihče ni mogel lastiti pravice nad njimi, kar je tudi takoj dokazal s tem, da je samovšečno začel sprehod, kolikor mu je dopuščala pot med stenami.

Ko je na posteljni omarici opazil telefonski aparat – njegova barva je spominjala na prsteno – je izprožil roko in se polastil slušalke. Tuu, tuu, mu je vračala. Bil je potešen, kakor da se mu je slušalka prostovoljno odzvala, da bo delila z njim vse te dvome in ugibanja o rdeči jopici, ki ga je medtem že popolnoma oklenila in stisnila, da je potreboval pomoč, kogarkoli, tudi nevidnež mu je prišel prav, samo da ne bo ostal sam.

Počitek po dolgem potovanju se mu je prilegel, a še v postelji, ki je ni odgrnil, ga ni našel dovolj, vsaj ne toliko, da bi bil zadovoljen in pomirjen. Sploh ni nehal biti buden; zaman se je naprezal in trepal z očmi, da ga je bolelo; tudi dremez se ga ni usmilil, čeprav si je vroče želel, da bi prespal to uro, ki ga je ločila od večerje, si odpočil ude.

S posteljne omarice je pritegnil k sebi knjigo Clochmerlle, se potegnil po postelji proti zglavniku, ki si ga je podstavil in naravnal, da mu je bila glava dvignjena in v primerni legi do knjige, ki jo je držal z obema rokama in nekoliko trzaje oklepil v usnje vezane platnice.

Sproščenosti ni našel, misli so mu ostale neposlušne in se nikakor niso vklopile v dogajanje, ki so ga napovedovale mastno ulite črke; sproti so mu bledele pred očmi, da je mežikal in si jih drgnil s prsti, ko da jim bo izostril in povečal krog vidljivosti. Pa ni bilo to, bilo je povezano z vprašanjem, ki mu je enakomerno tiktakalo v možganih in se je nanašalo na RDEČO JOPICO na obešalniku pred vhodom v njegovo sobo.

Prispel je že tako daleč v tej uklenjenosti, da se je približal delčku omejenosti, ki mu je grozila nevarnost, da bo zapadel v položaj, ki se mu pravi obsedenost od fiksne ideje. Čisto brezupno ni bilo, lahko se je uprl in se tudi je s tem, da je zaprl knjigo, jo položil spet tja, kjer je bila poprej, se prevalil s postelje, se osvežil z vodo, si nataknil čevlje, zaklenil vrata in odšel ven iz te sobe, ki se mu je v tako kratkem času priskutila, da ni čutil potrebe po njenem varstvu in umiku pred ljudmi.

V jedilnici je zajel v očesna zrkla številne mize, za katerimi so sedela telesa moških in žensk, fantov in deklet; vse je bilo v pričakovanju hrane, ki

so jo jeli raznašati mladi natararji in natararice. V belo oblečeni so s hitečimi koraki poslali prostor v gibanje, ki je zajelo toliko parov pričakujočih pogledov za mizami.

Pripravljanje k obredu, da se nasitijo, je bilo skrbno in poglobljeno, mejilo je že skoraj na pogoltnost, kar so potrdile roke, ki so pretirano oživele in zavladale nad svetlim priborom in z njegovim posredovanjem dosegle začetek telesnega ugodja. Sam ni občutil tega, jedel je mehanično in muka mu je pomenila to kar druge krati slast, čeprav si je dopovedoval, da je nastopil trenutek, ko bo moral izriniti iz misli doživetje v sobi, RDEČA JOPICA pa mu je še venomer lebdela pred očmi, ki so mu šle skrivoma na desno in na levo in jo iskale.

Med vami je moja skrivnost, si je pravil in počasi mlel z usti grizljaje, ki niso imeli okusa po njegovi naravnosti, da je že nekajkrat z rok odrinil krožnik in se hkrati zalotil, da pretirava s tem.

Ko je opazil v nekoliko oddaljenem omizju tri rdečkaste jopice, je nehal jesti; vrvalo mu je v mislih, da je na pravilni sledi: odkril bo lastnico RDEČE JOPICE, ki mu je prizadejala toliko nemira, čeprav se je odpravil semkaj z namenom, da se umakne vrvežu v domačem mestu. Potreboval je mir, načeli so se mu živci; takega poprej ni poznal sebe, bil je umirjen; ocenili so ga, da je flegmatik, ki ga sploščiš in se ne odzove.

Odločil se še ni, a pogled mu je uhajal v tisto smer. To je ugotovil celo natarakar, ki ga je že večkrat vprašal, ali se morebiti ne počuti dobro, in kazal pripravljenost, da mu prinese, kar si bo zaželel. Mehanično je naštel posladke. Nocoj nisem sladkosneden, mu je odgovoril. Natarakar je zmignil z ramo in se pomaknil k sosednji mizi k štirim moškim, ki so neučakani naročili čaše piva, jih v naletu zvrnili in to ponovili v naslednji rundi.

Popolnoma neveden ni ostal. Lotil se ga je občutek, da je v prostoru lastnica RDEČE JOPICE srednja ženska. Od strani je iskal njen obraz in presodil, da so njena ramena nekako približno tako široka, kot se mu je RDEČA JOPICA pred njegovimi vrati na obešalniku vtisnila v spomin. Celo pritisk v notranjosti je popustil; glave si ni več trl in ugibal, ali se je kaj skrivalo za vsem tem ali je bilo samo naključno, da je pustila jopico na obešalniku.

Docela vendarle ni mogel zatrditi, da se mu je radovednost zagrebla pod skalo; hotel je priti zadevi do dna, spoznati lastnico in povezati njeno ravnanje z možnostjo, da je to storila hote, torej izzivalno, preračunljivo, da bo videla, kako bo vplivalo nanj. Morebiti ji je bilo v zabavo, da si je krajšala čas in čakala na učinek, ki bo sledil, če bo njen sostanovalec moški.

Mudilo se mu je. Ko je odhajal od mize, so mu šle oči tja čez, po hrbtu ženske, o kateri je domneval, da bi lahko bila izzivalka. Ta hip se je obrnila proti njemu, kakor da jo je magnetno pritegnil nase. Komajda ga je opazila in sprejela kot mimo gredočega, ki ji ni prav nič pomenil; kazalo je, da je to storila samo po sebi umevno, kakor je počela ob vsakem obroku hrane.

Njune oči se niso našle.

Bil je docela prepričan, da je srečal lastnico RDEČE JOPICE, zaradi katere se ga je lotila zbežanost in mu uklenila misli, čeprav je prišel semkaj

po sproščenost, pozabo na mestni vrvež in izpušne avtomobilske pline, zato si še ni mogel pritrčiti, da je našel ob morju toliko želeni mir.

Ugibanje mu je ostalo v glavi, dvom mu je pa branil in ga odvrnil od odločitve, da naveže z žensko stike. Usmeril se je proti njej in se prav tako odmaknil. Bilo je prepričljivo storjeno, vplival je natak, ki je peljal na mizici s koleščki hrano. Vljudno se mu je izognil, kar je godilo natak, saj mu je z nagibom glave vrnil poklon. Toliko je to srečanje z njim pripomoglo, da je znovič poslal poglede po ženski z rdečo jopico, ki se je pogovarjala s prijateljico ob sebi, tudi njena jopica je bila rdeča, le manj izrazito, da je ni poistil s tisto na obešalniku pred svojo sobo.

Obšla me je fiksna ideja, da je samo tale jopica lahko ta prava, si je pravil in zakrmaril med mizami proti izhodu, kjer je vratar s čepico, ki je spominjala na postreščka, hodil zravnano po ploščadi in jo pazljivo objemal z očmi, ki so zrle skoroda predirljivo. Poblisnil je po njem, vendar bolj z dolgočaseno kot tipajoče. Mikalo ga je, da bi mu karkoli rekel, nekaj prijaznega pač, vendar ga ni nagovoril, marveč je premeril isto pot kakor ob prihodu do dvigala in svoje sobe.

Na hodniku za vrati je obstal in potresel z glavo, kajti RDEČA JOPICA je visela na obešalniku, kar je povzročilo, da se je še enkrat zadnički pomaknil pred vhodna vrata, ponovil vstop in potisnil ključ v ključavnico na levi strani. Pazil je, da se ni preveč približal jopici.

Preden je došel na cilj, so mu pritegnila pozornost vrata na desni. Nenadoma so se odprla in med njimi se je pokazal obraz, o katerem ni mogel reči, da mu je bilo jasno, ali je bil podoben prav tej ženski, ki jo je videl v jedilnici, ali ne. Nikakor ni mogla prispeti v sobo pred njim; tedaj, ko je odhajal, je sedela za mizo in kramljala s prijateljico. Dopustil je celo to možnost, da je pohitela po bližnjici in ga prehitela. Kljub temu v tej sekundi ni bil sposoben, da si uredi misli in z zagotovostjo zatrdi, da se je bila odločila počakati nanj v stanovanju. V tem primeru bi morala priti ven, ne pa da se je samo nastavila kot oprezovalka in radovednica; vsekakor je preskusila njegov značaj, njegovo trdnost, ne bo ji padel k nogam, se je slišal, kar je že tudi dokazal in dostojanstveno stopil v svoj prostor.

Pustil je ključ na vstopnem delu vrat, postal v predsobi in napeto poslušal, ali se bodo na hodniku oglasili njeni koraki. Zanimati ga je začela igra. Vključil se je kot enakopraven udeleženec; v sencih mu je boleče nabijalo; ostala je tihota, zato se je tiho pomaknil v sobo; ves čas, ko je slačil suknjo in spuščal čevlje z nog, je poslušal pazljivo in napetost v njem se je počasi trgala, negoval je pa še željo, da bi slišal korake. Prav zaradi tega se je obotavljal in se uredil za počitek mnogo pozneje; stropne luči ni prižgal, zadovoljil se je z namizno svetilko, ki ji je svetlobo utesnil nanjo poveznjen valj, kar je naredilo sobo še bolj skrivnostno, in poslušal v tisto smer, od koder je pričakoval znamenje, ki mu ga bo dala ženska.

Ni se ubadal z mislijo, da je popoln nesmisel, kar pričakuje. Pritrdil si je, da je pod vplivom televizijske nadaljevanke z zaljubljenecema, ki sta se kar naprej iskala in ne našla. Imel je za verjetno in mogoče, da je RDEČA JOPICA nekaj pomenila, njena lastnica je ni obesila na obešalnik nak-

ljučno, to je njen trik, zanesljiva, nevsiljiva metoda, da pospremi moškega sosedu in ga podredi svoji volji in strasti.

Navidezna nedolžnost morebiti skriva v sebi pohlep po denarju.

Četudi je ženska za plačilo, mi postaja zanimiva in me privlači, si je pravil, se tihoma približal vratom, jih odprl, potegnil ključ iz ključavnice na oni strani in ga vtaknil noter na tej strani, odšel v sobo, pustil vrata odprta, sedel na stol, se obrnil proti vratom in čakal z očmi na obesku, ki bo zanihal, ko bo ženska preskusila kljuko.

Zarilo se mu je v možgane, da si ga je izbrala za ljubimca in s svojo igro preskuša njegove živce, njegovo stanovitnost: takoj ob pogledu nanj je ocenila, s kom ima opraviti. Ne, ne, je ponavljal, miselno me ne boš obvladala. Kljub temu je iztekala nestrpnost iz njega, hotel je pritrditve o razpletu dogodka; ujel je najmanjši šum in vsakega prisodil njenim korakom na hodniku. Obesek se je že nekajkrat zazibal, da ga je pognalo s stolca v prednjo sobo in je naslonil uho na vrata, vendar v takšni razdalji, da ga ne bodo zadela v glavo, ko jih bo odprla, obenem pa si je tudi priznal ničnost pričakovanega.

Zibanje obeska so povzročali njegovi prazni upi in nemirna kri, ki se je močneje kot sicer pretakala po žilah.

Roki sta mu silili na sence; krvni pritisk je bil zanesljivo zvišan; razsodnost se mu je vsaj toliko zameglila, da ni bil zmožen jasno in preudarno presojati, si postavljati vprašanja in dajati odgovore; zapadel je v stanje neuravnovešenosti; želja po doživetju je edina zagospodarila nad njegovimi čuti, posledice ga niso zanimale, konec mu je pomenil le začetek.

Na mizici je knjiga Clochmerlle ostala zaprta, vinjeta na platnici je zbledela; skozi režo oči so velike črke zaplesale in se zlile v spotegnjen sprimek, ki se je nehal na vratih in skakal po obesku, nihal ni več pogosto, ker se je za njim za steno naselil mir, kar ga je prestavilo s stola v kopalnico: opravil je naglo in utekel iz enkrat prevroče in drugič prehladne vode v brisačo, se otrl mehanično in z vlago na sebi skočil v pižamo pa se že spet pojavil pred vrati in obrnil ključ.

Sprijaznil se je z nastalim položajem, ki ga je pustil v negotovosti; upanju se ni popolnoma odrekel; ležeč na postelji je poslušal in nagibal glavo tja, kjer si je obetal nastanek nečesa dotlej neporojenega: njeno telo bo obstalo in njeni prsti bodo sključeni potrkali na njegova vrata, kar bo pomenilo poziv k begu iz dolgočasje v doživetje.

Šumi so bili vedno glasnejši in spremešani, da že ni več razločil, ali so prihajali s hodnika ali od spodaj, kjer so hrumeli avtomobili, že kar izzivajoče za to nočno uro, ki je napovedovala počitek priletnim gostom, njega pa je ohranila budnega in pripravljene, da razvozla skrivnost z RDEČO JOPICO. Privoščil si je predspalni poskus, vstal s postelje in se pritihotapil do vrat, jih odprl, hoteč videti, ali je bila RDEČA JOPICA še na obešalniku, pa je ni ujel v zrkla, ker so se prav tedaj odprla sosednja vrata in mu nastavila obraz. Bil je njen, v varnem zavetju, da ga ni mogel objeti z rokami, četudi bi hotel, bi bilo naprežanje zaman.

Delovalo je nepomirjevalno in njena podoba se je prižela v njegov um in telo, pričakovanje se je sprevrglo v zmedenost in pošiljalo osti v nerazsodnost. Taval je po prostoru, ne vedoč, kaj je sploh nameraval odkriti; noge so bile v hitenju, tudi roke, njihovi prsti so silili v zaveso nad balkonskimi vrati; svetloba, ki so jo pošiljale obcestne luči dokaj skopo gor k njemu, se je topila v nočnem hladu in na njegovi spodnji šklepeči ustnici.

Kadil je hlastno in nenasitno. Pepelnik je dobil podobo odprte Aladinove čarobne svetilke. Cigaretne dim se je sukljaje strjeval v vedno debelejšo plast: letečo preprogo brez možnosti za prosto gibanje med stenami, ki so bile zavarovane pred zunanjimi vsiljivci, mogočnost so nudila le vrata v njegovo sobo, nalašč jih je pustil nezaklenjena, da bi bila lastnica rdeče jopice popolnoma brez tveganja lahko dosegla svoj preskuševalni namen.

Zakaj se vendarle že ni bila odločila in potisnila kljuke navzdol? Nobene ovire ni bilo med njima, pa si ga je privoščila in mu pošiljala nevidne strele, ki so ga zadevale po dolgem in počez, kar je potrjevalo njegovo premetavajoče se telo; zahtevalo je potešitve; kmalu je zahteva skopnela in že je pognala prošnja po usmilitvi:

Razrešiti moram uganko, da se bom otrešel tega morečega pritiska, se je slišal. Odmevalo je slabotno, a kljub temu je preglušilo šum motorjev spodaj pred poslopjem.

Nastopila je ura ponočnjakov. S petjem in klici so preskušali glasilke. Vmes so sekali rafali psovki in udarjali ob robove z viskijem in s šampanjcem obloženih trebušnih čolnov.

Njegovih misli ni otežila alkoholična opojnost, le motnost je razpela čeznje mrežo.

Ponujala se mu je rešitev; ni hotel pobegniti; predal se je varljivosti šepetalca v sebi, ki mu je prigovarjal, da so odprta vrata moškemu njegovega kova nedogovorjena in najbolj uspešna ponudba za pripravljenost dvoriti osamljeni ženski v neposredni bližini.

Opazovala ga je in si ga šele potem, ko je začutila všečnost do njega, izbrala za ulov.

Nepričakovani kašelji ga je stresel z oboda ugibanj o povezanosti med njim in neznanko.

Prevrgel se je na bok, si podstavil komolec, pogreznil obraz v dlan in se predal nadaljnjemu čakanju.

Nikakor se ni sprijaznil z dejstvom, da je njegovo hotenje enostransko in nespametno, nagnjenje za doživetje so mu še zmerom pomenila nezaklenjena vrata.

Mrščil je čelo tako zelo in pošiljal misel proti njej, da bi morala dospeti, se ga dotakniti in vzdigniti na noge.

Prišla bo, kajpada, in potem...? Kaj bo potem z RDEČO JOPICO? Ali jo bo pustila na obešalniku? Ali jo bo snela in si jo ogrnila? To je tisto vprašanje, na katero še ni pripravljen odgovor.

Odmotal se bo klobčič, ona mu bo pojasnila. Morebiti ima RDEČA JOPICA lepo in neponovljivo zgodbo. Naj je nikar ne ohrani zase, hoče

zvedeti nadrobnosti: prav vse. Gotovo je posredi ljubezen, večno živa in privlačna . . .

Ta je bil! Da, on me je napadel!

RDEČA JOPIKA je šla v njene roke, na njegove-lisice.

Storil silo!

Moralo je tako biti. V deželi so iskali posiljevalce.

Jože
Pogačnik

Slovenski fenotip v hrvaški književnosti

Znanstveno raziskovanje podob in psihologije naroda je razmeroma mlada usmeritev v komparativistiki. Njen predmet in metodologijo sta spodbudila G. Ascoli in J.-M. Carré, potem pa je, začenši z letom 1930, doživela pomembno uveljavitev, ki temelji na doseženih, strokovno relevantnih rezultatih.¹ Vprašanja, ki jih ta raziskovalna orientacija obravnava, je najbolje prikazal R. Minder, ko je

naglasil kot notranji smisel svoje monografije *Allemagne et Allemands*: »Kako si Nmec zamišlja – in kako si je v stoletjih zamišljal – različne regije, katerih skupnost sestavlja njegovo domovino.² Ta ožji, dejali bi »regionalni« vidik se je zelo naglo razširil tudi na mednacionalnega; sad tega je kopica strokovne literature, ki tematizira percepcijo kakega naroda kot celote etničnih značilnosti in recepcijo njegovih kulturoloških (umetniških in duhovnih) lastnosti. Takšna tematika je kajpak lahko samo interdisciplinarna in multidisciplinarna, zato mora ta smer uporabljati izsledke literarne zgodovine, sociologije in etnične antropologije. Slednja v praksi obsega etnično karakterologijo in etnopsihologijo, ki se imenuje tudi etnična psihologija ali psihologija naroda. Gre za dva vidika raziskovanja, za karakterološkega in psihološkega, od teh je, kot naglašata Cl. Pichois in A. M. Rousseau, »prvi, temeljni, kvazifiziološki in sestavlja infrastrukturo, drugi, bogatejši, pa superstrukturo kolektivnega psihizma.«³

Komparativistika je namreč ugotovila, da se za kulturološkimi dejstvi, v katera sodi tudi vpliv ene kulture na drugo, zmeraj skriva kolektivna mentaliteta ali, povedano bolj strokovno, določen mentalen substrat, ki ga ustvarjajo mišljenje, občutenje in vedenje. Odnosi med kulturami so po naravi stvari dialog dveh partnerjev, ne pa preprosti transfer, kot pogosto mislijo. Za temo, o kateri je beseda, so posebno pomembna prizadevanja, da se v okviru kulturologije konstituira kot posebna disciplina, ki je dobila ime imagologija. Človekov spomin namreč ohranja predstave, ki se prenašajo iz roda v rod; nastajajo tako imenovane *images mentales*, za njihov obstoj je usodno ugotavljanje tistega, kar je nosilcu takih »podob« (pred-

¹ Prim. Cl. Pichois – A. M. Rousseau, *Komparativna književnost* (prev. Jerka Belan), Zagreb 1973 (poglavje *Slike in psihologija naroda*).

² N. m., str. 88.

³ N. m., str. 91.